

Bryssel den 28 februari 2024
(OR. en)

6835/24

SOC 121
EMPL 66
EDUC 52
ECOFIN 226

NOT

från:	Ordförandeskapet
till:	Ständiga representanternas kommitté (Coreper)/rådet
Ärende:	Genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter inom ramen för den europeiska planeringsterminen och den framtida sociala agendan – Riktlinjedebatt

För delegationerna bifogas ordförandeskapets vägledande not om ovannämnda ärende inför riktlinjedebatten i rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor) den 11 mars 2024.

Genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter inom ramen för den europeiska planeringsterminen och den framtida sociala agendan

Riktlinjedebatt

Den europeiska planeringsterminen 2024

Rådets slutsatser om den årliga översikten över hållbar tillväxt 2024¹ och den gemensamma sysselsättningsrapporten², som ska godkännas respektive antas av rådet, ger överlag positiva utsikter. Även om den ekonomiska aktiviteten avtog under 2023 nådde sysselsättningsgraden i EU en rekordhög nivå, medan arbetslösheten sjönk till den lägsta nivån någonsin, trots skillnader mellan och inom medlemsstaterna. Inflationen, som nådde sin högsta nivå 2022, minskar.

Den historiskt starka utvecklingen på arbetsmarknaden åtföljs av ihållande brister på arbetskraft. Dessa brister skapar flaskhalsar för den ekonomiska tillväxten och konkurrenskraften samt för social integration och rättvisa, som var bland de centrala teman som diskuterades vid toppmötet i Val Duchesse nyligen³. Alla grupper gynnas inte heller lika mycket av den starka arbetsmarknaden och många fortsätter att möta strukturella hinder för en fullständig integration på arbetsmarknaden; däribland 8 miljoner ungdomar som varken arbetar eller studerar. Detta understryker det fortsatta behovet av ett kraftfullt genomförande av den förstärkta ungdomsgarantin⁴. Löneökningarna har dessutom varit fortsatt lägre än den höga inflationen och lett till minskad köpkraft, med en oproportionerlig inverkan på låg- och medelinkomsthushåll.

¹ Dok. 6791/24.

² Dok. 6073/24.

³ Toppmötet om den sociala dialogen i Val Duchesse – *Trepartsförklaring för en framgångsrik europeisk social dialog*

⁴ Rådets dokument 6831/24 *Sysselsättningskommitténs översyn av genomförandet av ungdomsgarantin – huvudbudskapen* och rådets rekommendation EUT C 372, 4.11.2020, s. 1.

Andelen människor som riskerar fattigdom eller social utestängning i EU har i stort sett förblivit oförändrad, bland annat tack vare beslutsamma politiska åtgärder i samband med olika kriser och de sociala trygghetssystemens effektivitet, trots kontinuerliga utmaningar när det gäller deras tillräcklighet och hållbarhet. Det krävs dock ytterligare betydande insatser för att påtagligt minska fattigdomen och den sociala utestängningen och för att nå målet senast 2030. Den ökade sysselsättningen bidrar positivt till att minska fattigdomen, men fördelarna är ojämna. Energifattigdom och överkomliga priser på bostäder är kvarstående utmaningar. En av tio personer i EU bor i ett hushåll där boendekostnaderna utgör mer än 40 % av den totala disponibla inkomsten. Höga energipriser innebar tillsammans med levnadskostnadskrisen att uppskattningsvis 9,3 % av européerna 2022 inte kunde hålla sina hem tillräckligt varma, jämfört med 6,9 % 2021.

Bortom EU-nivån innehåller årets gemensamma sysselsättningsrapport en starkare landsspecifik analys av potentiella risker för en uppåtgående social konvergens, baserat på särdragen i ramen för social konvergens⁵. I analysen konstaterar man att de medlemsstater som började med jämförelsevis sämre resultat totalt sett när det gäller sysselsättning och arbetslöshet under 2021 har förbättrats betydligt under 2022, vilket tyder på konvergens i dessa aspekter. Det finns dock potentiella risker för en uppåtgående social konvergens när det gäller kompetens, trots den senaste tidens positiva utveckling, vilket kan innebära utmaningar för anställbarheten och skapa ojämlikhet, såvida inte de politiska åtgärderna intensifieras avsevärt. Slutligen var de sociala resultaten i stort sett stabila under 2022 trots de många kriserna, men de bör övervakas noga mot bakgrund av de höga levnadskostnaderna – och på områden som socialt skydd och barnomsorg har vissa kritiska situationer identifierats.

Kommissionen har för avsikt att genomföra en andra etapp av analysen av dessa potentiella risker för ett antal medlemsstater. I slutet av planeringsterminen 2024 kommer sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd att ha möjlighet att undersöka effekterna av analysen av uppåtgående social konvergens baserat på särdragen i ramen för social konvergens, bland annat på deras verksamheter, och ska informera rådet om detta.

⁵ Enligt referensdokument 9481/23 med huvudbudskapen från i sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd.

Den strategiska agendan

Utöver den europeiska planeringsterminen 2024 och med beaktande av de debatter som ägde rum under det informella mötet mellan ministrarna för sysselsättning och sociala frågor i Namur den 11–12 januari lade sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd på begäran av det belgiska ordförandeskapet fram ett yttrande om unionens framtida politiska prioriteringar för den europeiska pelaren för sociala rättigheter⁶. Det belgiska ordförandeskapet avser att använda detta yttrande som ett bidrag till den högnivåkonferens om pelaren som planeras äga rum i La Hulpe den 15–16 april.

Liksom ministrarna gjort tidigare understryker nu också kommittéerna den viktiga funktion som pelaren har haft sedan 2017 och konstaterar att det konkreta genomförandet av dess principer bör förbli en central prioritering för unionen och medlemsstaterna, eftersom dess principer fortsätter att utgöra hörnstenarna för att hantera ekonomiska och samhällsliga megatrender, utforma relaterad politik, främja uppåtgående social konvergens i unionen och stödja framstegen mot EU-målen och de nationella målen för 2030. Kommittéerna identifierar de största utmaningarna till följd av megatrenderna i den snabba digitaliseringen, klimatförändringarna och den demografiska utvecklingen.

I yttrandet erkänner man vikten av att genomföra och övervaka nya lagstiftningsinitiativ och andra initiativ, men man understryker också behovet av åtgärder på olika politiska nivåer (bland annat genom social dialog) på ett antal områden för att ta itu med kvarstående utmaningar som påverkar alla EU:s medlemsstater och kräver gemensamma åtgärder.

Ett av de tydligt prioriterade områdena är kompetenspolitiken – som är central för det nuvarande Europaåret för kompetens och som måste spela en viktig roll i arbetet med att övervinna både kortsiktiga hinder i form av kompetens- och arbetskraftsbrist och en otillräcklig inkludering på arbetsmarknaden. Kompetenspolitiken är också avgörande för en rättvis omställning till en grön och digital ekonomi. I detta sammanhang skulle principen i den första pelaren, som omfattar rätten till utbildning (vilket betonas i trepartsförklaringen från Val Duchesse), kunna göras mer operativ.

⁶ Dok. 7005/24.

Ur den inre marknadens perspektiv, och även med beaktande av den rapport om den inre marknadens framtid som ska läggas fram för Europeiska rådet den 21–22 mars 2024, krävs ytterligare uppmärksamhet ägnas åt att tillvarata arbetstagares rättigheter, förbättra arbetsvillkoren, stärka en rättvis rörlighet och stärka de sociala aspekterna av reglerna för offentlig upphandling, som en del av det område med lika förutsättningar som ligger till grund för den.

Ytterligare tankar om hur pelaren kan fortsätta att hjälpa medlemsstaterna att hantera eventuella framtida kriser och se till att den nödvändiga omställningen till en ekonomi med nettonollutsläpp är rättvis⁷ skulle också vara till nytta. I detta avseende, och utan att det påverkar diskussionen om hur det finansierades, kan de positiva erfarenheterna av Sure-instrumentet inspirera till reflektioner om mervärdet av att konsolidera ett instrument för att ge stöd till medlemsstaterna för system för korttidsarbete eller liknande åtgärder som syftar till att skydda anställda och egenföretagare vid omställningar.

Styrning

Den 10 februari nåddes en preliminär överenskommelse om översynen av den ekonomiska styrningen, som syftar till att säkerställa sunda och hållbara offentliga finanser och samtidigt främja hållbar tillväxt för alla i alla medlemsstater genom reformer och investeringar.

Nya medelfristiga finans- och strukturpolitiska planer står i centrum för den nya ramen. Medlemsstaterna kommer att utforma och lägga fram planer som fastställer deras finanspolitiska mål, prioriterade reformer och investeringar samt åtgärder för att hantera eventuella makroekonomiska obalanser under en finanspolitisk anpassningsperiod. Denna anpassningsperiod motsvarar den tidsram inom vilken en medlemsstats skuldnivå, genom en kombination av finanspolitiska korrigeringar, reformer och investeringar, förs in på en varaktig nedåtgående bana.

⁷ Se även Europeiska miljöbyrån, *European Climate Risk Assessment*.

Medlemsstater som åtar sig att genomföra reformer och investeringar kommer att gynnas av en mer gradvis anpassningsperiod som förlängs från fyra år till upp till sju år. För dessa åtgärder måste man ta hänsyn till särskilda kriterier, särskilt genom att ta itu med landsspecifika rekommendationer som utfärdats till medlemsstaterna inom ramen för den europeiska planeringsterminen eller som är inriktade på att uppnå vissa av EU:s politiska prioriteringar. Häri ingår rekommendationerna på grundval av sysselsättningsriktlinjerna (artikel 148 i EUF-fördraget) respektive principerna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Vid tillsynen av genomförandet av dessa kommer kommissionen dessutom att granska framstegen i genomförandet av principerna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter och dess överordnade mål, via den sociala resultattavlan och en ram för identifiering av risker för social konvergens⁸. Lika viktigt är det att var och en av reformerna och investeringarna är tillräckligt detaljerade, tidigt lagda, tidsbundna och verifierbara, vilket innebär att metoderna för utvärdering av den statistiska kapaciteten behöver förbättras så att de nya kraven uppfylls.

I det gemensamma yttrandet från sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd om den framtida agendan betonas den europeiska planeringsterminens roll för genomförandet av pelarens principer, med utgångspunkt i det tidigare yttrandet om mervärdet av sociala investeringar och om den roll som rådet i konstellationen sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor spelar i styrningen av den europeiska planeringsterminen⁹, i vilket det konstateras att ”rådet i konstellationen sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor bör behålla sin samordnande och övervakande roll i alla frågor som rör arbetsmarknad, kompetens och socialpolitik, även när det gäller relevant innehåll i alla dokument inom ramen för den europeiska planeringsterminen, i enlighet med relevanta bestämmelser i fördragen”. I det yttrandet betonades också behovet av att behålla planeringsterminens multilaterala karaktär. Det skulle därför kunna krävas en diskussion om hur detta ska uppnås i samband med den nya ramen. I yttrandet efterlyser man dessutom konsekvent gemensamma riktlinjer om metoder för att övervaka och utvärdera den ekonomiska avkastningen av de sociala investeringarna och reformerna, samt en strategi för att förbättra tillgången till och användningen av administrativa uppgifter och gemensamma insatser för att förbättra de sociala indikatorernas aktualitet.

⁸ I skäl 7 förklaras detta ytterligare och det klargörs att ”ramen” i fråga är ramen för social konvergens.

⁹ Dok. 15418/23.

Ministrarna uppmanas mot denna bakgrund att hålla en riktlinjedebatt om följande frågor:

1. *Hur kan EU på social- och sysselsättningspolitikens område mest bidra till att hantera de kortsiktiga riskerna för en uppåtgående social konvergens och samtidigt stödja unionens konkurrenskraft?*
2. *Vilka är de viktigaste prioriteringarna för den framtida strategiska agendan, särskilt för att uppnå de överordnade målen för sysselsättning, kompetens och fattigdomsminskning, och vilken roll skulle ytterligare initiativ för att främja livslångt lärande, lika arbetstagarrättigheter och stöd under omställningar på arbetsmarknaden spela i detta avseende?*
3. *Inför morgondagens debatt, hur skulle social- och sysselsättningsministrarna kunna dra nytta av ett fördjupat samarbete med finansministrarna, på vilka politikområden och varför?*